

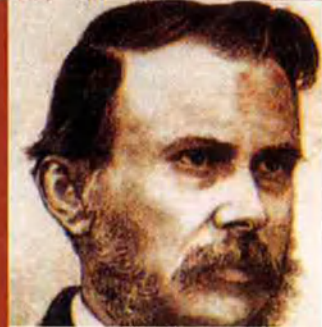
La Icària dels catalans

En l'ambient de les bullangues els republicans i els demòcrates prenen força a Catalunya, igual com els partidaris de la Icària.

A finals dels anys trenta i començament dels quaranta del segle XIX el republicanisme va prendre força a Catalunya. És en l'ambient enrarit de les bullangues de 1842 i 1843 que un jove empordanès entra en la política catalana, entusiasmada amb les idees republicanes. Es tracta de Narcís Monturiol, qui afirma que, havent estès la consigna que els qui fossin partidaris de la república possessin fanals a les finestres o balcons en una dada concreta, en el moment de recomptar-los en localitzaren 48. I se n'estranya: “[el resultado] nos llenó de fuerza. Nosotros mismos no pensába-

mos que en Barcelona hubiese 48 republicanos conscientes.”

A mitjan 1842 va aparèixer a Barcelona un periòdic, *El Republicano*, de la mà d'Abdó Terradas. Terradas, natural de Figueres com el mateix Monturiol, hi va donar a conèixer el seu pla de revolució, una clara incitació a la revolta. Durant la regència d'Espartero va ser elegit alcalde de la capital de l'Empordà tres vegades i totes tres va ser anul·lada l'elecció al·legant motius ridículs. A la quarta se li exigí el jurament de fidelitat a l'*espadón* (terme amb què eren motejats els militars d'alta graduació que intervenien en política, en aquest cas Espartero) i s'hi va negar rotundament. No va ser fins a la cinquena que va transigir “per tal d'evitar un trastorn a la població de Figueres”. Emperò, la presa de possessió fou anul·lada per “*haber tomado posesión prestando, con protesta, el juramento de costumbre*”. Abdó Terradas va polemitzar amb Narcís Monturiol perquè el seu republicanisme era actiu i lluitador, bel·licós, impulsava l'associacionisme obrer i predicava l'igualitarisme democràtic, mentre que el d'en Monturiol es va anar transformant en passiu i pacífic, trets que es van fer especialment palesos quan va congriar al seu voltant

El periòdic *El Republicano* va néixer l'any 1842, i la seva personalitat és inseparable de la figura d'Abdó Terradas, en la imatge de sota. Al mig, Narcís Monturiol, qui va polemitzar força amb Terradas per la diferent manera com cadascú defensava el seu republicanisme.

el grup cabetià barceloní. D'altra banda, Abdó Terradas, considerat el cabdill del republicanisme català, va plasmar les seves idees polítiques en els gèneres literaris de la novel·la i el teatre (*Lo rei Micomicó* és una reeixida paròdia de la institució monàrquica).

Republicanisme i democràcia.

Respecte al Partit Demòcrata, que hom pot suposar que va veure la llum del dia a Madrid l'any 1849, no és pas agosarat escriure que a Catalunya existia, almenys implícitament, des que Abdó Terradas va publicar les *Hojas Republicanas* l'any 1841. Les idees demòcrates, doncs, neixen i es desenvolupen intensament amaraes de republicanisme. Com diu l'historiador Josep Fontana, el fet que el Partit Demòcrata visqués en la clandestinitat fa que no hagi estat ben estudiat i que les seves aparicions públiques siguin comptades. Tanmateix, una d'aquestes ocasions es va esdevenir el 1854, quan el Partit Demòcrata es va reunir a les Cases Consistorials sota la presidència de Benet Prats. Hi parlaren Columbrí, Pere Montaldo, Ceferí Tresserra i Narcís Monturiol. Aquest darrer va atacar l'Església catòlica i va demanar la llibertat de consciència. Després, un nombrós grup de barcelonins anaren a dipositar flors a la tomba de Francesc de Paula Cuello, un significat republicà mort el 1851 pels homes de la ronda d'en Tarrés, un grup parapolicial que tenia terroritzats els ciutadans de Barcelona. Sabem també que el grup va promoure la publicació d'un setmanari, *El Libertador*, que a última hora canviaria el títol per *La Propaganda Democrática*, on col·laborarien, ultra el mateix Monturiol, C. Tresserra, F. A. Clavé, F. Sunyer i Capdevila i J. Tutau, entre d'altres. No cal dir que l'empresa no va reeixir a causa de l'oposició de les autoritats.

S'ha de destacar que Monturiol va ser un assidu impulsor de periòdics. Així, *La Madre de Familia*, imprès per Martí Carlé, que el juny de 1846 va veure el primer número. Aquesta publicació constituïa una exaltació de la institució familiar i pretenia dignificar el paper de la dona-mare. En varen sortir vuit números.

El periòdic que va tenir més continuïtat i el que va ser més representatiu dels que va publicar Monturiol va ser, però, *La Fraternidad*, dins ja de l'etapa cabetiana de l'inventor del submarí.

Els icarians. És obligat parlar d'Etienne Cabet (1788-1856), autor del *Voyage en Icarie* (1840), que preconitzava un comunisme pacífic recolzant-se en la conscienciació, l'educació i l'exemple que tots i cadascun dels icarians havien de donar tant en la seva vida individual com col·lectiva. La seva fita era canviar la societat eliminant la burgesia a través de l'abolició de la propietat privada. En aquesta nova societat cada ciutadà produiria segons les seves capacitats i consumiria segons les seves necessitats. L'exemple que havia de constituir la vida de cada icarià tenia un aparador mundial: la utòpica Icaria que es fundaria als EUA.

Probablement, Cabet va començar a ser conegut a Catalunya amb motiu de la difusió del fullet que havia escrit el 1843 intitulat *Bombardement de Barcelonne ou voilà les Bastilles*. Sabem que el grup cabetià que es va congriar al voltant de Monturiol i els seus amics demòcrates i republicans rebien *Le Populaire*, la publicació que Etienne Cabet editava a França.

L'any 1847 decidiren publicar *La Fraternidad* a Barcelona, tant per entendre la doctrina socialista, qualificada de "comunista", com per canalitzar l'aportació catalana que havia d'intervenir en la fundació d'Icaria. El primer número, en el qual constava "*periòdico dirigido por Monturiol*", va veure la llum el 7 de novembre. Reproduïa molts articles de *Le Populaire*, traduïts naturalment al castellà, amb alguns comentaris dels membres de la redacció de Barcelona no massa extensos. En el número corresponent al 26 de desembre apareixia un article de *Le Populaire*, "*Allons en Icarie*", que va iniciar la campanya destinada a aconseguir futurs emigrants cap a la ciutat ideal. La classe obrera vivia llavors una situació molt penosa, atenallada per una industrialització que no permetia cap respir, per un govern moderat decidit a esborrar del mapa les organitzacions obreres,

i per una crisi que ja ensenyava les urpes (1847-1848). Tot plegat va contribuir a fer que el grup icarià barceloní tingués, a través de *La Fraternidad*, un ressò més gran del que esperaven Monturiol i els seus companys. De fet, no pot sorprendre que molts obrers veïssin en la idealitzada Icària la solució als seus problemes. Aquest era el camí que menava a idealitzar el futur. És a dir, Icària representava una escapadòria real per als qui partiren i un recurs psicològic per als qui es quedaven, enfrontats tots a unes condicions de vida molt dures. Icària era una fugida.

Tanmateix, qui formava part del grup fundador de *La Fraternidad*? Dit d'una altra manera: qui eren els icarians catalans? Doncs, membres procedents de les professions liberals com l'advocacia (Monturiol i Pere Montaldo), la medicina (Joan Rovira i Francesc Sunyer i Capdevila), intel·lectuals com ara F. J. Orellana o menestrals, com els germans Clavé, Josep Anselm i Antoni. Els mateixos del Partit Demòcrata.

Puntualitzem que foren dos els catalans que decidiren participar en la fundació d'Icària: Joan Rovira i Ignasi Montaldo. Rovira, metge, va formar part de la primera expedició. Amb els 600 francs que havia d'aportar obligatòriament, recollits en el si del grup socialista català, va marxar a Le Havre, via París. Al sudit port atlàntic va embarcar cap a Amèrica el 3 de febrer de 1848, junt amb 68 companys d'aventura. Al començament tot era felicitat, però després començaren les dificul-

tats, les desavinences i les disputes. Quan Cabet va arribar a la colònia a començament de 1849, escrivia: "*C'est le médecin espagnol Rovira qui se presente le premier et m'attaque personnellement avec la dernière inconvenance, m'accusant d'avoir trompé et abandonné les deux premières avant-gardes.*" Unes paraules que mostren la crisi que havia esclatat en el grup icarià. La història d'Icària és sucosa però massa llarga per exposar-la ara. Això no obstant, cal deixar constància que Rovira, afectat d'una profunda depressió, es va suïcidar. Un final ben diferent del que profetitzava *La Fraternidad*.

L'altre expedicionari català, Ignasi Montaldo, que havia partit l'octubre de 1848, es va quedar uns quants anys a la comunitat i, doncs, va viure'n la descomposició. Així i tot sembla que va tenir un càrrec directiu en una data tan tardana com el 1868, quan ja és difícil de continuar parlant de la Icària engrescadora que Monturiol i els seus havien exaltat des de les pàgines del periòdic barceloní.

Per acabar, recordem que, de l'aventura icariana, en queden a Barcelona dos records: l'avinguda d'Icària i, segons la tradició oral, la plaça del general Prim al Poblenou, un indret tranquil, amb arbres centenaris, on es reunien, segons la tradició, els icarians catalans.

Santiago Riera Tuèbols
Membre de l'IEC i del Departament
d'Història Contemporània de la UB

Els aldarulls eren constants en tots aquells anys. Al centre, retrat del menestral Josep Anselm Clavé, maçó, republicà i federalista intransigent. A la dreta, la primera traducció castellana de *Viaje por Icaria*, de Cabet.

Els icarians volien canviar la societat eliminant la burgesia a través de l'abolició de la propietat privada. En aquesta nova societat cada ciutadà produiria segons les seves necessitats. L'exemple que havia de constituir la vida de cada icarià tenia un aparador mundial: la utòpica Icària que es fundaria als EUA